

Çin'in Tek Çocuk Politikası Nasıl Geri Tepti?

Yazı: Simon Worrall // Foto: China Daily, Reuters //

Çin'de bir çocuk, kulağını, ikinci çocuğuna hamile olan annesi Li Yang'ın karnına dayamış. Li'nin ailesi, Çin'in tek çocuk politikasının kurallarını gevşettiği 2013 yılında Anhui bölgesinde ikinci çocuk için izin alabilen ilk aile olmuş.

Çin'in otuz yıldır yürürlükte olan "tek çocuk" kuralı geçtiğimiz hafta kaldırıldı. Ancak bu politikanın yol açtığı sonuçlar nesiller boyunca Çin'in peşini bırakmayacak.

Çin'in tek çocuk politikası ülkenin nüfusunu kontrol altında tutarak ekonomik gelişmeyi hızlandırmayı hedefliyordu. Ancak sonuçları milyonlarca zorla kısırlaştırma, kürtaj, çocuk katli ve evlilik içi dramlar oldu. Geçtiğimiz hafta Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi, otuz yıldır yürürlükte olan, ülkenin bu en tartışmalı kanunu kaldırmaya karar verdi.

Pulitzer ödüllü eski *Wall Street Journal* muhabiri Mei Fong, yakında yayımlanacak olan *Tek Çocuk: Çin'in En Radikal Deneyinin Geçmişi ve Geleceği* adlı kitabın da yazarı. Kaliforniya'dan sorularımızı yanıtlayan Fong, söz konusu politikanın Çin için nasıl demografik sıkıntılar yaratacağını, etkilerini yok etmenin neden onyıllar süreceğini ve Çin'in, bu kuralın sonucu olarak yalnız erkeklerle dolup taşıtığını anlattı.

Çin neden şimdi bu kararı aldı? Amacı ne?

Çin'in bu kararı almasının nedeni toplumda çok fazla erkeğin, çok fazla yaşlının ve çok az sayıda genç insanın olması. Bu demografik çöküntüyü yaşamalarının nedeni tek çocuk politikası. Ve insanlar tekrar çocuk yapmaya başlamazsa yakında hızla küçülen bir genç nüfusla karşı karşıya kalacaklar. Üstelik bu genç nüfusun hızla büyüyen bir yaşlı nüfusa da bakması gerekecek. Oran şimdilik bir emekliye karşı çalışan beş yetişkin şeklinde. O yüzden hiçbir zaman yürürlüğe girmemiş olması gereken bu kuralı kaldırmaya karar verdiler.

Çin 600 milyon insanı yoksulluk sınırının üzerine taşıdı. Tek çocuk politikasının bu gelişmede mutlaka bir payı olmalı.

Gazeteciler bu cümleyi çok sever. Ancak 600 milyon insanı yoksulluk sınırının üzerine Çin taşımadı. O insanlar kendi kendilerini yoksulluktan çıkardı. Evet, bazı politikaların yararı oldu. Ancak ekonomi uzmanlarına göre en yararlı olan politikalar Çin hükümetinin yaptığı diğer şeyler oldu; yabancı yatırımları ülkeye çekmek veya özel girişimciliği engelleyen kısıtlamaları kaldırmak gibi.

Çin, Çapçal'da çocuklar bir ilkokulda dersi dinliyor. [Fotoğraf: Adam Dean, The New York Times/Redux]

Ekonomiyi ileri götüren şeylerden biri de daha fazla insan olmasıydı, daha az değil.

Çin 1960'larda ve 70'lerde büyük bir nüfus patlaması yaşadı. Bu insanlar da büyüyünce 1980'ler ve 90'larda yaşanan üretim patlamasına ucuz iş gücü tedarik ettiler. Şimdi bu insanlar devasa bir emekliler ordusu oluşturuyor. Bu hem ekonomik gelişimi dizginleyecek, hem de Çin için desteklenmesi gereken yaşlı bir nüfus anlamına gelecek.

Bu politikanın geçtiğimiz otuz yıl içindeki insani bilançosunu paylaşabilir misiniz?

2008'de gerçekleşen, 70 bin kişinin hayatına mal olan ve Çin'in son 30 yılda gördüğü en büyük felaket olan Siçuan depreminden sonra Siçuan'daydım. Ölenlerin çoğu çocuğu çünkü okullar yıkılmıştı. Depremden hemen sonra milyonlarca anne-baba, oldukları kısırlaştırma veya vazektomi operasyonlarını geri almak için hastanelere akın etmişti.

Bunlardan biri de 16 yaşındaki kızını kaybeden bir madenciydi. O ve eşi ellili yaşlardaydı; yani yeni çocuk yapmalarının zor olacağını biliyorlardı. Ancak başka çareleri yoktu. "Köyümüzde herkes bizden kaçınmaya çalışıyor çünkü çocuğumuz olmadığını biliyorlar; hiçbir işe yaramadan ortalıkta dolanacağımızı düşünüyorlar," diyorlardı. Bütün toplumsal ve ekonomik statülerini de kaybetmişlerdi çünkü Çin kırsalında çocuk ekonomik güvence anlamına geliyor. Çok üzücüydü.

Ayrıca çok sayıda kürtaj yapmış olan bir kadınla da röportaj yapmıştınız. Biraz ondan da bahsedebilir misiniz?

Yıllarca Çin'in güneyinde orta dereceli bir memur olarak çalışmıştı ve yalnızca kendisi 1500'den fazla kişiye zorla kürtaj yapmıştı. Bu kürtajların birçoğu geç dönemde yapılmıştı. Kendisi şimdi Amerika'da yaşıyor. Onunla Cadılar Bayramı'ndan hemen sonra görüştüm. Mahallesindeki çocuklara dağıttığı şekerlerden bahsetti. Kendimi Yahudi soykırımından sonra Brezilya'ya kaçmış bir Nazi subayıyla konuşuyor gibi hissettim. Öne sürdüğü gerekçeler tamamen aynıydı: Seçeneği yokmuş, yalnızca işini yapıyormuş, vb...

Kendisi aynı zamanda bir kızı olduktan sonra gizlice bir de erkek çocuğu evlat edinmiş. Ancak bizzat uygulayıcısı olduğu tek çocuk politikası bunu da yasakladığı için oğlunu saklamak zorunda kalmış. Gündüz yaptıklarıyla gece yaptıkları arasında akıl almaz bir fark vardı yani.

Bu politikanın sonuçlarından biri de cinsiyetler arasındaki çarpıcı dengesizlik ve hiçbir zaman evlenemeyeceği düşünülen binlerce bekâr erkek. Bize Çin'in "bekâr köylerinden" bahseder misiniz?

Çin'in kırsal bölgelerinde kız sayısının azalması, *chai li* adı verilen eski başlık parası geleneğinin tekrar hortlamasına neden oldu. 90'larda *chai li*'nin ederi, on yıllık tarım gelirine eşit bir seviyeye geldi. Bir erkek evlenmek istediğinde tüm ailesinin akrabalarından para dilenip borç alması gerekiyordu. Bu da birçok dolandırıcılığın türemesine yol açtı.

Örneğin tanıştığım köylülerden biri başka bir bölgeden bir kızla tanıştırılmış. Onunla evlendikten sonra köydeki diğer erkekler gelinden kendilerine de birer eş bulmasını istemiş. Gelin de köydeki erkekleri kendi arkadaşlarıyla tanıştırmış. Herkes evlenmiş ve her şeyin yolunda gideceği düşünülüyormuş; fakat başlık parası ödendikten bir ay sonra ortada gelin melin kalmamış.

Çin'in kırsal bölgelerinde neredeyse her gün bir protesto veya sivil itaatsizlik vakası gerçekleşiyor. Tek çocuk politikasının kaldırılması kırsal bölgeler üzerindeki baskının azalmasını sağladı mı?

Tek çocuk politikası Çin'de çocuk sahibi olmakla ilgili her şeyi düzenleyen bir kurallar bütünüydü. Şimdi iki çocuk politikasına doğru bir kayma olsa da kurallara uymayan insanların hâlâ cezalandırılmasından endişe ediyorum. İnsanlar hâlâ kendi kararlarını veremiyor. Yani cinsiyet dengesizliği gibi köklü sorunların yol açtığı toplumsal huzursuzluğu törpüleyeceğinden pek de emin değilim. Özetle Çin'de çok fazla sayıda azgın, yalnız ve gelin bulamayan erkek var (gülüyor).

HABERLERDEN...

Çin'de ailelerin birden fazla çocuk sahibi olmasını yasaklayan tek çocuk politikasına son verildi. Artık tüm ailelerin iki çocuk sahibi olmasına izin verilecek. Ülkede, 1979'dan bu yana uygulanan tek çocuk politikasının şimdiye kadar 400 milyon doğumu engellediği tahmin ediliyor.

Çin'in resmi ajansı Şinhua'nın haberine göre, 2013 yılında esnetilen yasak, bugün Çin Komünist Partisi tarafından alınan kararlarla tamamen kaldırıldı. Uygulama Çin'de hızlı nüfus artışını kontrol altında tutmak için 1979'da başlatılmıştı. 1 milyar 357 milyon nüfuslu Çin'de 2013 yılında kanunda esnetilme yapılmış, eşlerden birinin tek çocuklu aileden gelmesi durumunda ikinci çocuğa izin verilmeye başlanmıştı